

Mishandlet og utstøtt

HA

3/12-88

103599

HA: Geir Magnusson

440 norske kvinner giftet seg med tyskere i årene 1940-45, forteller statistikken. I de første etterkrigsårene steg tallet til et sted mellom 1.000 og 3.000.

Mange av disse kvinnene var bare unge jenter da krigen kom, ikke sjelden i 15-16 års alderen. De møtte den store kjærligheten; en forbudt kjærlighet i bokstavelig forstand. Da freden kom var det tid for oppgjør: «Tyskertøsene» ble ikke bare sosialt og juridisk utstøtt. Mange ble også grovt mishandlet.

Den anerkjente teologen og forfatteren Marta Steinsvik var en av dem som etter krigen sterkt engasjerte seg for å belyse overgrep begått i klappjakten på landssvikere ved krigens slutt. Hun påpekte blant annet den manglende rettsbeskyttelse de såkalte «tyskertøsene» fikk oppleve; unge jenter som ofte ikke hadde noe med NS å gjøre, men som hadde fulgt sitt hjerte og blitt forelsket i en tysk soldat.

I boka «Frimodige ytringer» som Marta Steinsvik utga i 1946, fire år før sin død, forteller en kvinne — som ikke hadde noen befattning med NS — om hvordan hun opplevde oppgjøret:

«Jeg kommer fra et fattig, lite arbeiderhjem og har alltid bodd hos mine foreldre. Da de døde, overtok jeg stellet for min søster og hennes to barn. Hvis jeg ikke tok meg av dem, hadde hjemmet blitt oppløst og barna sendt på barnehjem. I 1938 traff jeg min nåværende forlovede, han hadde tysk far og norsk mor. Vi var sammen i åtte måneder, da reiste han til Tyskland. Etter krigen traff jeg ham igjen. Meningene var at jeg skulle reise til Tyskland og gifte meg med ham, men det ble i mellomtiden forbudt. Så brøt freden ut. I de hektiske dager da de arresterte NS-folk, brøt en flokk unge gutter, sammen med et kvinnemenneske som bodde i samme gård, seg inn i vår leilighet. Først slo de meg i hodet, så jeg ble halvt bevisstløs. Etterpå dro de meg ned i gården, klypte, barberte og skar så blodet rant alt håret av meg.»

Hun forteller videre: «Til alt hell kom der en uniformert mann på motorsykkel. Han banet seg veg mellom mengden, ellers var jeg vel drept. Han fulgte meg opp i leiligheten, hvor min søster og hennes lille gutt bodde. De var helt vettskremt. Den samme uniformerte som fulgte meg, uttalte også, at han ikke hadde noen medlidenhet med meg, fordi jeg hadde hatt følge med en tysker. Jeg fikk nervesjokk og måtte bringes på Lægevakten. En politibil kom og hentet meg.

Hanna Mothes.

Foto: SCAN-FOTO

Politimannen måtte jage menneskemassen bort med revolver. Så kom jeg til Lægevakten, hvor jeg ble en stund. Derfra ble jeg kjørt til Nr. 19 (politistasjonen i Møllergata, vår anm.), hvor jeg ble stillet noen spørsmål. En sivil betjent kjørte meg hjem. Siden lå jeg syk, jeg hadde ikke lyst til å leve etter alt det grusomme jeg hadde opplevet.»

Nedverdighelsen var ikke slutt med dette. Beretningen fortsetter slik:

«En ukes tid etter slår det plutselig i døren, og inn kommer to heimefronter med revolver og truer meg opp av sengen, og river nesten klærne av meg, så skulle de hjelpe meg. Utenfor sto en bil hvor der fra før satt andre damer. Gaten var svart av folk. De bar seg som gale, slo i bilen, hujet og skrek og brukte rå skjellsord. Vi ble kjørt til en desinfeksjonsanstalt som vi skulle gjøre ren. Skaut fikk vi ikke ha på hodet. Vi måtte gå rundt snauklippet, så jeg led mere enn jeg kan beskrive i ord. Siden har jeg ikke vært hjemme. Jeg føler meg fredløs og hjemløs og ønsker bare at jeg var død. Ordentlig arbeide kan jeg ikke vente å få, slik som jeg ser ut. Jeg vil bare opplyse at jeg ikke er medlem av NS.»

MENINGER

TYSKERJENTENE

I juridisk forstand hadde de ikke forbrutt seg. Det fantes ikke hjemmel for å bringe dem for retten, så sant de da ikke hadde opptrådt som angivere eller hjelpere ved lovstridige aksjoner. Men folkets raseri fikk de føle, og selv om oppgjøret med dem som svek foregikk i rettslige og siviliserte former i Norge, så kan vi saktens innrømme at den folkelige forfølgelse av tyskerjentene, med tvangsklipping og liknende straffetiltak, er noe av en skamplett på det samlede oppgjør.

I dag er lovverket forandret, og dobbelt statsborgerskap mulig. Men unntak er gjort for kvinnene som en gang «svek». Ungjentene som havnet i Tyskland synes slik sett å ha fått en straff likevel. Loven er utformet slik at den i realiteten gis tilbakevirkende kraft.

Vi vet ikke hvor mange av disse tysk-norske kvinnene som i dag ønsker seg statsborgerskapet tilbake. Men det er umulig å innse betydningen av å nekte dem retten til norsk pass. 43 år burde være straff nok, om det er slik at tapet av statsborgerskap gjennom hele etterkrigstiden virkelig har vært følt slik.

Gudbrandsdølen

Tirsdag 6. desember 1988

NATIONEN